

23. 3. 2010

Veďte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Malé zamyšlení nad použitím rozhodčích doložek

Nelze si nevšimnout, že rozhodčí doložky zažívají v posledních letech v České republice velký boom. Na jedné straně jsou, jak to už bývá většinou se vším, lidé, kteří je kritizují, na straně druhé bývají ti, kteří na ně nejen kvůli jejich „smyslu“ nedají dopustit. Není žádné novum, že rozhodčí doložky představují v dnešní době rychlejší řešení sporů stran smlouvy oproti soudnímu řízení a že právě tento institut je pro klasické soudy při řešení sporné agendy poměrně velkou úlevou.

C/M/S/ Cameron McKenna v.o.s.

Co však je smyslem rozhodčích doložek? Umožnit stranám smlouvy delegovat rozhodování jejich sporů z pravomoci státních soudů do rukou rozhodce(ů), a to například z důvodů větší rychlosti řešení sporu, profesní odbornosti rozhodce(ů), nebo z důvodů procesních zvláštností rozhodčího řízení.

V praxi však poměrně často nastává situace, kdy některá strana smlouvy nemá „vůli“ k takové delegaci rozhodovacích pravomocí, avšak silnější strana uzavření rozhodčí doložky stanoví jako podmínku sine qua non k uzavření smlouvy samotné. Právě v těchto případech, kdy se z povahy smlouvy presumuje ztráta tzv. „vyváženosti“ stran (zejména spotřebitelské smlouvy), je pro zachování možné použitelnosti tohoto institutu potřeba zvýšené ochrany před jeho zneužitím v neprospěch slabší strany smlouvy.

Z uvedeného tedy vyplývá, že může nastat situace, kdy strana, která doložku ať již z jakéhokoli důvodu použít nechce (např. nedůvěra v něco, co není samotným státem rozhodováno, nedůvěra v právní kvalifikaci rozhodce, zvláštní procesní pravidla, nízká předvídatelnost výsledku rozhodnutí nebo, jak bývá často bagatelizováno, strana nechce předem svěřit rozhodování své vlastní záležitosti do rukou rozhodujícího subjektu, jenž běžně spolupracuje s protistranou a je na ní, byť mnohdy v zanedbatelné míře, ekonomicky navázaný), nakonec smlouvu, jejíž součástí je rozhodčí doložka, kvůli nejružnějším okolnostem uzavře (být s vnitřní výhradou). Může také tedy dle okolností konkrétního případu nastat situace, kdy svoboda vůle jedné ze stran při uzavírání rozhodčí doložky jako dvou či vícestranného právního úkonu bude absentovat. Pokud bychom na to vztáhli ustanovení občanského zákoníku (prostor tohoto článku neumožňuje ale otázku aplikovatelnosti občanského zákoníku zodpovědět) [1], byla by dána neplatnost takovéto doložky dle § 37 ObčZ především v případě, že by tento úkon byl učiněn v důsledku psychického donucení (nátlaku). Pokud by ale nebyly naplněny podmínky absolutní neplatnosti pro absenci svobodné vůle, přicházela by v úvahu i neplatnost pro rozpor s dobrými mravy dle § 39 ObčZ. Nebylo by možné vyloučit ani uzavření rozhodčí doložky v tísni, zakládající dle § 49 ObčZ právo od smlouvy odstoupit.

Co bývá za neochotou k uzavření rozhodčí doložky? Osobně se domnívám, že většina subjektů odmítajících rozhodčí doložky ve smlouvách tak nečiní z důvodů, že by tyto subjekty nechtěly v budoucnu dostát svým závazkům, nebo snad že již předem vědí o sporu, jehož vyřízení by chtěly co

nejvíce oddálit. Většinou jde spíše o jakousi skepsi a nedůvěru k rozhodčímu řízení, přesněji spíše k soukromým rozhodčím společnostem stojícím spíše blíže k té silnější straně nežli v samotném středu, jak je pochopitelně vždy při rozhodování žádoucí.

Je tedy ve veřejném zájmu, aby v případě uzavření smlouvy, byl případný spor stran vždy řešen za přísných podmínek rovnosti a v souladu s přiměřeným jednacím řádem. Není však rozhodčí doložka jako rozhodčí doložka. Zatímco rozhodčí doložka, jež obsahuje odkaz na stálý rozhodčí soud, stejně tak jako doložka, jež odkazuje na zákon o rozhodčím řízení (dále jen „Zákon“), nečiní v praxi vážnější problémy a tyto doložky jsou českými soudy obecně považovány vzhledem k „jasným procesním pravidlům zákona“ a vzhledem k zákonné regulaci stálého rozhodčího soudu za tzv. bezproblémové, a to (zřejmě) i v situaci, kdy tyto doložky jsou obsaženy ve spotřebitelských smlouvách resp. v jejich obchodních podmínkách.

Opačná situace je však u rozhodčích doložek odkazujících na soukromé rozhodčí společnosti. Není třeba zmiňovat, že zákonem regulovaný stálý rozhodčí soud požívá u většiny osob vyšší stupeň důvěry nežli soukromá rozhodčí společnost, která může být viditelně spjata s protistranou smlouvy, nebo má např. svá zvláštní procesní pravidla a poplatkové řády obsaženy pouze v elektronické podobě na svých internetových stránkách. Není vzácnou výjimkou, že silnější strana smlouvy přesto nepřipouští diskusi o subjektu, jenž bude její spor rozhodovat, a z nejrůznějších důvodů do smluv automaticky vkládá „spolupracující“ soukromou rozhodčí společnost, jak tomu bývá zejména u spotřebitelských smluv. Ze specifické povahy rozhodčí doložky tomuto jednání ve skrze nelze zabránit.

Právě v těchto situacích je ve veřejném zájmu žádoucí zvýšená ochrana slabší strany, aby v případě, že spor bude řešen v rozhodčím řízení skrze soukromou společnost, bude tak učiněno za přísných podmínek rovnosti (co do výběru rozhodců) a v souladu s přiměřenými procesními pravidly, s nimiž se obě strany prokazatelně seznámily tak, jak tomu je u stálých rozhodčích soudů či v řízeních podle pravidel upravených v Zákoně. Tímto by totiž bezesporu došlo i k větší důvěře veřejnosti v tyto soukromé společnosti.

Obdobně judikoval Nejvyšší soud České republiky[2] a Vrchního soud v Praze[3], zabývající se právě rozhodčími doložkami odkazujícími na soukromé rozhodčí společnosti. Nejvyšší soud i Vrchní soud v Praze shodně judikovaly, že vzhledem k tomu, že soukromé rozhodčí společnosti nejsou k rozhodčí činnosti zřízeny na základě zákona a není u nich ani zákonem regulována možnost vytvářet svá „vlastní pravidla“ a současně není zákonem uložena povinnost tato pravidla publikovat v Obchodním věstníku (jak je tomu naopak u stálých rozhodčích soudů), není možné, aby rozhodčí doložka pouze odkazovala na jednacím či poplatkový řád takové soukromé rozhodčí společnosti, přičemž tyto by se tímto automaticky staly součástí takové rozhodčí doložky, a tedy závaznými pro obě strany.

V případě, kdy si tedy strany chtějí v rámci rozhodování soukromé rozhodčí společnosti sjednat rozdílný způsob procesu rozhodování, než je stanoven v Zákoně, musí tento způsob popsat v rámci samotné rozhodčí doložky v tzv. procesní smlouvě. Stejně tak se bude postupovat v souvislosti s případnými poplatky a výběrem rozhodců. Je třeba také zdůraznit, že zmíněná nedostatečnost pouhého odkazu na jednacím řád či poplatkový sazebník nemůže být podle uvedeného rozhodnutí Nejvyššího soudu zhojena ani samotným prohlášením stran v rozhodčí doložce, že jsou s těmito pravidly „seznámeny“. Je tedy evidentní, že soudy se v těchto případech snaží jakožto orgány interpretující a aplikující právo pomocí svých rozhodnutí (mnohdy argumentačně ne úplně šťastně) dotvářet právo – za účelem „spravedlivějších“ podmínek pro slabší stranu smlouvy.

Osobně se domnívám, že samotné rozhodčí řízení je za přísnějších a preciznějších podmínek cesta správným směrem. Je vždy pouze na stranách smlouvy (v rámci smluvní svobody), jestli se k řešení sporů tímto způsobem uchýlí, respektive jestli spolu za konkrétních okolností smlouvu uzavřou či

nikoli. Současně je však třeba zajistit, aby v případě, kdy „slabší“ strana smlouvy z povahy věci nemůže příliš ovlivnit použití rozhodčí doložky, nedocházelo v takovýchto případech k jejímu „zneužívání“ a spor byl vždy řešen za podmínek rovnosti a v souladu s přiměřeným jednacím řádem (procesními pravidly), s nímž se obě strany prokazatelně seznámily.

Bude-li spor řešen u soukromé rozhodčí společnosti, jak tomu bývá u spotřebitelských smluv nejčastěji, měly by být veškeré rozdíly oproti Zákonu uvedeny přímo v rozhodčí doložce tak, aby se s nimi mohla slabší strana řádně seznámit již ve smlouvě. Dále by měly být poskytnuty zákonné záruky rovnosti stran (např. v podobě kogentní úpravy procesu rozhodování pro určité typy smluv nebo kvalifikačních požadavků na rozhodce pro určité druhy smluv). Je-li totiž jediným úmyslem silnější strany smlouvy „rychlejší“ rozhodování, neměly by jakékoli podmínky pro používání rozhodčích doložek činit nikomu nejmenší obtíže.

Současně si na závěr dovoluji ještě podotknout, že vzhledem k výše uvedenému se domnívám, že jakékoli paušální, absolutní zakazování použití všech druhů rozhodčích doložek namísto samotného precizování (ve shora uvedeném smyslu) právní úpravy jejich používání není cestou správným směrem a může mít z pochopitelných důvodů pro všechny strany velice nepříznivé důsledky.[4] Cílem zákonodárce by tedy mělo být naopak posílení důvěry široké veřejnosti v rozhodčí řízení jeho preciznější regulací, tak aby rozhodčí řízení bylo v širší míře považováno za vhodnou alternativu k obecným soudům a nedocházelo na základě judikatury k možné právní nejistotě.

Mgr. Bořivoj Líbal

[CMS Cameron McKenna v.o.s.](#)

Na Poříčí 1079/3a
110 00 Praha 1

Tel: +420 296 798 808

Fax: +420 221 098 000

[1] Pro možné zamyšlení, aniž bych sám k této otázce zaujímal z výše uvedených objektivních důvodů vlastní stanovisko, pouze uvádím rozhodnutí Nejvyššího soudu sp.zn. 32 Odo 977/2005 ze dne 14. června 2006.

[2] Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 32 Cdo 2312/2007 ze dne 21. ledna 2009.

[3] Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze sp.zn. 12 Cmo 496/2008 ze dne 28. května 2009.

[4] V současné době je ve 3. čtení Poslanecké sněmovny návrh změny Zákona zamezující použití jakéhokoli rozhodčího řízení pro spory vzniklé ze smluv o spotřebitelském úvěru a smluv o úvěru ze stavebního spoření.

Další články:

- [Postoupení pohledávky na výživné jako novinka právní úpravy účinné od 1. 1. 2026](#)
- [Jak zahájit provoz mezinárodní letecké linky do České republiky \(EU\): právní požadavky pro aerolinky ze třetích zemí](#)
- [Odpovědnost členů statutárního orgánu za nepodání insolvenčního návrhu včas](#)
- [Vybrané otázky poskytování zdravotních služeb na dálku](#)
- [TOP 5 judikátů z korporátního práva za rok 2025](#)
- [Nový daňový režim ESOP v České republice od roku 2026. Posun k ekonomické realitě a mezinárodním standardům?](#)
- [Mimořádné vydržení a vývoj judikatury Nejvyššího soudu](#)
- [Preventivně-sankční funkce náhrady nemajetkové újmy za porušení osobnostních práv pohledem Ústavního soudu](#)
- [Odštěpný závod zahraniční společnosti optikou NIS2: Jak správně určit velikost podniku?](#)
- [10 otázek pro ... Barboru Paclíkovou](#)
- [Souhrn významných událostí ze světa práva](#)